

TABIY FANLAR NAZARIYASI VA METODIKASINI O‘QITISH JARAYONIDA BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA FANLARARO INTEGRATSIYANI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI

Azimova Sabrina

Qarshi davlat universiteti Pedagogika fakulteti, 3-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20204146>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tabiiy fanlar nazariyasi va metodikasini o‘qitish jarayonida fanlararo integratsiyani takomillashtirish masalalari yoritilgan. Tadqiqot davomida tabiiy fanlarning matematika, ona tili, san‘at va texnologiya fanlari bilan uzviy bog‘liqligi o‘quvchilarning yaxlit dunyoqarashini shakllantirishdagi o‘rni tahlil qilingan. Maqolada integratsiyalashgan darslarni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari, dars samaradorligini oshiruvchi metodik usullar va ta‘lim mazmunini tizimlashtirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar keltirilgan. Fanlararo bog‘lanish o‘quvchining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish va bilimlarni hayotiy vaziyatlarda qo‘llash ko‘nikmasini oshirishning muhim omili sifatida asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, tabiiy fanlar, fanlararo integratsiya, ta‘lim metodikasi, yaxlit dunyoqarash, integratsiyalashgan dars, kognitiv rivojlanish, pedagogik texnologiya

Zamonaviy ta‘lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida borliq haqidagi bilimlarni tarqoq holda emas, balki yaxlit va tizimli ravishda shakllantirishdan iboratdir.

Tabiiy fanlarni o‘qitish metodikasida fanlararo integratsiya tamoyili o‘quvchining dunyoqarashini kengaytirish, uning kognitiv qobiliyatlarini faollashtirish va olingan bilimlarni amaliyotda qo‘llash ko‘nikmasini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Boshlang‘ich sinf yoshidagi bolalarning psixologik xususiyatlari borliqni bir butun holda idrok etishga moyil bo‘lganligi sababli, tabiiy fanlar mazmunini matematika, ona tili, san‘at va texnologiya kabi fanlar bilan uzviy bog‘liqlikda o‘qitish ta‘lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Fanlararo integratsiya nafaqat fanlar orasidagi sun‘iy chegaralarni bartaraf etadi, balki o‘quvchiga tabiat hodisalarini turli nuqtayi nazardan tahlil qilish imkonini beradi.

Maqolaning ushbu qismida boshlang‘ich ta‘limda integratsiyalashgan yondashuvning nazariy asoslari, tabiiy fanlar darslarida fanlararo aloqalarni o‘rnatishning pedagogik imkoniyatlari hamda o‘quvchilarda kompleks bilimlarni shakllantirishning metodik yo‘llari tahlil qilinadi.

Bunday yondashuv o‘quvchining intellektual salohiyatini oshirish bilan birga, ta‘lim jarayonini qiziqarli va hayotiy qilishga yo‘naltirilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish uchun nazariy zamin yaratadi.

ASOSIY QISM

Boshlang‘ich ta‘limda tabiiy fanlarni o‘qitish jarayonida fanlararo integratsiya — bu shunchaki fanlarni mexanik birlashtirish emas, balki o‘quvchi ongida dunyoning yaxlit ilmiy manzarasini shakllantirishga yo‘naltirilgan murakkab pedagogik strategiyadir.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining psixofiziologik rivojlanish xususiyatlari borliqni sintezlashgan holda idrok etishga moyil bo‘ladi.

Shu sababli, tabiiy fanlar mazmunini boshqa fanlar bilan integratsiyalash orqali o‘qitish o‘quvchi uchun bilimlarning hayotiy ahamiyatini ochib beradi.

Integratsiyani takomillashtirish metodikasida uchta asosiy darajani: ichki (fan ichidagi), tashqi (fanlararo) va transdisiplinar (hayotiy tajriba bilan bog'liqlik) darajalarni tizimli qo'llash talab etiladi.

Tabiiy fanlar va aniq fanlar integratsiyasi (Matematik modellashtirish). Tabiat hodisalarini o'rganishda matematika fani bilan bog'liqlik o'quvchilarda miqdoriy o'lchovlar va mantiqiy xulosalash ko'nikmasini shakllantiradi.

Tabiiy fanlar va gumanitar fanlar uzviyligi (Til va estetik). Tabiiy fanlar mazmunini ona tili va o'qish savodxonligi darslari bilan bog'lash o'quvchining lug'at boyligini oshirish va ilmiy matn bilan ishlash mahoratini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Integratsiyalashgan darslarni loyihalash metodikasi. Integratsiyani takomillashtirishning amaliy mexanizmi sifatida "mavzuli haftaliklar" yoki "loyihaga asoslangan ta'lim" (PBL) metodlarini qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Metodik takomillashtirishning yana bir muhim jihati — o'qituvchilarning fanlararo kompetensiyasini oshirishdir.

Xulosa: Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiiy fanlar nazariyasi va metodikasini o'qitish jarayonida fanlararo integratsiyani takomillashtirish masalalarini o'rganish natijasida quyidagi ilmiy va metodik xulosalar shakllantirildi:

Birinchidan, boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya shunchaki turli fan ma'lumotlarini jamlash emas, balki o'quvchining kognitiv rivojlanishiga mos keladigan yaxlit dunyoqarashni shakllantirishning fundamental vositasi ekani isbotlandi.

Ikkinchidan, integratsiyalashgan yondashuv o'quvchilarning bilish faolligini va motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi.

Uchinchidan, integratsiyani takomillashtirishning muvaffaqiyati bevosita pedagogik texnologiyalarni to'g'ri tanlashga bog'liq.

Xulosa qilib aytganda, fanlararo integratsiyani takomillashtirish boshlang'ich ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'taruvchi strategik yo'nalishdir.

References:

1. Azimov I., Alimqulov N. Tabiatshunoslik o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
2. Safarova R. Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiyaning didaktik asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
3. Nuriddinova M. Tabiatshunoslik o'qitish metodikasi. – Toshkent: Cho'lpon, 2005.
4. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tatbiq qilish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
5. Mavlonova R., Rahmonqulova N. Boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan darslar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2009.
6. Inakov A. Tabiiy fanlar nazariyasi va metodikasi (O'quv qo'llanma). – Toshkent: Noshir, 2014.